

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Протокол № 9 від “18” травня 2023 р.
Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології
Юлія КОЛОМІЄЦЬ
“_____” _____ 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри загальної екології, радіобіології
та безпеки життєдіяльності

Протокол № 9 від “19” квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
Алла КЛЕПКО

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОПП Екологія
д.пед.н., проф.

Володимир БОГОЛЮБОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ПРАЦІ І ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 101 «Екологія»

Освітній ступінь: «Бакалавр»

Освітня програма: «Екологія»

Факультет: захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробники: доцент, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Бондарь В.І., старший викладач, кандидат сільськогосподарських наук Сальнікова А.В.

Київ – 2023 р.

Опис навчальної дисципліни

«Безпека праці та життєдіяльності»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	101 Екологія	
Освітня програма	Екологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкові компоненти ОПП за рішенням вченої ради університету	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Курсовий проект (за наявності)	відсутній	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна	Заочна
Рік підготовки	2	2
Семестр	3	4
Лекційні заняття	30 год	2 год
Практичні, семінарські заняття	30 год	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год	118 год
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год	
Самостійної роботи	4 год	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Безпека праці та життєдіяльності» є теоретико-практична підготовка спеціалістів спроможних на основі отриманих знань та навичок забезпечити власне тривале повноцінне життя в суспільстві, що динамічно змінюється, та розпізнавати і проводити в життя заходи по забезпеченню безпеки життєдіяльності серед підлеглого виробничого персоналу в повсякденних умовах життя та за умов надзвичайних ситуацій. безпеку.

Завдання курсу передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ✓ структуру життєдіяльності, взаємозв'язок умов життєдіяльності та оточуючого середовища, проблеми життєдіяльності та шляхи їх вирішення;
- ✓ загальні визначення "безпеки", фактори, що їх обумовлюють, зокрема спосіб життя, умови життя, фактори довкілля та виробничого середовища;
- ✓ ризики виникнення аварій, катастроф, небезпечних ситуацій у побуті, виробництві, медицині, економіці, міжлюдських та міждержавних відносин;
- ✓ правові та законодавчі документи з безпеки життєдіяльності (державні та міжнародні);
- ✓ концепцію допустимого ризику;
- ✓ джерела техногенної, природної, екологічної, біологічної та соціальної небезпек;
- ✓ засоби та методи забезпечення безпеки життєдіяльності;
- ✓ класифікацію надзвичайних ситуацій та причини їх виникнення, характеристику вражаючих факторів;
- ✓ складові захисту людини на індивідуальному та колективному (державному) рівнях;
- ✓ засоби та заходи першої до лікарської допомоги собі та постраждалим;
- ✓ структуру та завдання національної системи забезпечення безпеки;
- ✓ зміст нормативно-правових документів з проблеми безпеки життєдіяльності населення України.

вміти:

- ✓ розпізнавати за різними ознаками явну та потенційну небезпеку;
- ✓ оцінювати дію небезпечних факторів оточуючого середовища;
- ✓ враховувати різні за походженням джерела небезпеки при проведенні заходів по забезпеченню безпеки життєдіяльності;
- ✓ оцінювати наслідки надзвичайних ситуацій, робити висновки та розробляти пропозиції направлені на забезпечення безпеки життєдіяльності;
- ✓ прогнозувати наслідки небезпечних ситуацій, аварій;
- ✓ проводити просвітницьку діяльність з населенням з питань безпеки життєдіяльності;
- ✓ надавати першу до лікарську допомогу потерпілому;
- ✓ використовувати засоби індивідуального захисту, сховища, протирадіаційні укриття для забезпечення безпеки людей в умовах надзвичайних ситуацій;
- ✓ планувати заходи з безпеки життєдіяльності використовувати нормативно-правові документи з безпеки як за умов повсякдення так і за умов надзвичайних ситуацій.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов

загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Програмні результати навчання:

ПРН19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

ПРН25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Принципи забезпечення життєдіяльності												
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек	16	4	4			8	16					16
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	17	4	4			9	16,5	0,5				16
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	17	4	4			9	16,5	0,5				16
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	16	4	4			8	16					16
Змістовий модуль II Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки												
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС	19	5	5			9	18,5	0,5				18

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	19	5	5			9	18,5	0,5				18
Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС	16	4	4			8	18					18
Усього годин	120	30	30			60	120	2				118

1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична робота 1. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	3
2	Практична робота 2. Природні небезпеки, правила поведінки під час природних небезпек. Визначення рівня метеочутливості людини	3
3	Практична робота 3. Біологічні небезпеки. Інфекційні захворювання.	3
4	Практична робота 4. Визначення основних психофізіологічних властивостей людини та їх вплив на безпеку	3
5	Практична робота 5. Аналіз небезпеки під час роботи із хімічними та вибухо- та пожежонебезпечними речовинами	3
6	Практична робота 6. Охорона праці у сучасному світі	3
7	Практичне заняття №7. Охорона праці та менеджмент безпеки на підприємствах	3
8	Практичне заняття №8. Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях різного походження	3
9	Практичне заняття №9. Соціальне середовище проживання людини	3
10	Практична робота 10. Перша домедична допомога при надзвичайних ситуаціях	3
	Всього	30

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична робота 1. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	4
2	Практична робота 2. Природні небезпеки, правила поведінки під час природних небезпек. Визначення рівня метеочутливості людини	4
3	Практична робота 3. Біологічні небезпеки. Інфекційні захворювання.	4
4	Практична робота 4. Визначення основних психофізіологічних властивостей людини та їх вплив на безпеку	4
5	Практична робота 5. Аналіз небезпеки під час роботи із хімічними та вибухо- та пожежонебезпечними речовинами	4
6	Практична робота 6. Охорона праці у сучасному світі	4
7	Практичне заняття №7. Охорона праці та менеджмент безпеки на підприємствах	4
8	Практичне заняття №8. Правила поведінки у надзвичайних ситуаціях різного походження	4
9	Практичне заняття №9. Соціальне середовище проживання людини	4
10	Практична робота 10. Перша домедична допомога при надзвичайних ситуаціях	4
11	Підготовка для виступів на семінарах, круглих столах, наукових конференціях	10
12	Написання рефератів і доповідей	5
13	Підготовка до підсумкової атестації.	5
Всього		60

Теми рефератів

1. Екологічний стан навколишнього природного середовища
2. Біобезпека, управління біологічними ризиками. Біотериторизм.
3. Хімічні речовини, що забруднюють НПС, міграція речовин по трофічних ланцюгах
4. Збереження психологічного здоров'я як невідемна частина здоров'я людини
5. Надзвичайні ситуації, види надзвичайних ситуацій, що можуть відбутися з людиною у різних видах життєдіяльності
6. Вплив соціальних та політичних небезпек на НПС
7. Особливості заходів, що проводяться з метою запобігання виникненню надзвичайним ситуаціям у житлових та нежитлових приміщеннях
8. Організація безпеки життєдіяльності у повсякденному житті

8. Зразки контрольних питань, комплектів тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Призначення курсу БЖД.
2. Теоретичні положення БЖД, їх філософська основа. Сучасні проблеми життєдіяльності.
3. Системно-структурний підхід при дослідженні рівня безпеки.
4. Життєве середовище людини.
5. Периметри, визначають умови праці та її безпеку.

6. Проблеми безпеки життєдіяльності.
7. Класифікація джерел небезпеки.
8. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів.
9. Класифікація вражаючих факторів.
10. Дати загальну оцінку та характеристику ризику.
11. Визначення /вимірювання/ ризику /приклад/.
12. Класифікація ризиків /небезпек/.
13. Види ризиків.
14. Основи методології дослідження та управління ризиком.
15. Напрямки, що знижують ймовірність ризику.
16. Людський чинник у формуванні ситуації. Принципи забезпечення безпечної життєдіяльності.
17. Фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини.
18. Людина — відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.
19. Основні властивості організму: гомеостаз, реактивність, резистентність.
20. Взаємодія основних систем організму: кровообігу, дихання, травлення, виділення, ендокринної та нервової Єдність систем та цілісність організму людини.
21. Нервові процеси та їх динаміка, латентний період, моторний період.
22. Типи діяльності людини .
23. Поняття про аналізатори
24. Будова аналізаторів людини.
25. Види рецепторів людини.
26. Основні аналізатори людини.
27. Основні напрямки боротьби з шумом.
28. Конфлікти , як фактор , що знижує життєдіяльність людини.
29. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру.
30. Психологія людини. Вплив характеру й темпераменту людини на її безпеку.
31. Методи визначення психофізіологічних властивостей людини.
32. Психодіагностичний метод визначення властивостей людини з точки зору безпеки життєдіяльності
33. Нормування, моніторинг санітарно-гігієнічних показників
34. Спосіб життя, здоровий спосіб життя. Основи теорії і практики культури здоров'я людини.
35. Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами та іншими ксенобіотиками, що застосовуються в сільському господарстві.
36. Ознаки надзвичайних ситуацій. Класифікація надзвичайних ситуацій: природні, соціальні та техногенні..
37. Законодавчі акти, що стосуються діяльності в умовах надзвичайних ситуацій.
38. Причини виникнення природних надзвичайних ситуацій та небезпечних явищ.
39. Причини виникнення техногенних надзвичайних ситуацій.
40. Причини виникнення соціальних надзвичайних ситуацій: політичних, релігійних, економічних, національних.
41. Стан та динаміка розвитку проявів тероризму.
42. Кримінально-правова оцінка тероризму. Індивідуальні та колективні дії під час терористичних актів.
43. Планування цивільного захисту об'єкта. Плани цивільного захисту.
44. Основи стійкості роботи об'єктів та напрямки підвищення стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях.
45. Основи проведення рятувальних та інших невідкладних робіт
46. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності.
47. Законодавчі акти міжнародного гуманітарного права.
48. Конституційні основи безпеки: право на життя, працю, свободу, соціальний, громадський та державний захист.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Питання 1. Організм, як відкрита біологічна саморегулююча система має такі рівні організації
1. генетично-молекулярний, клітинний, органний, організменний
2. молекулярний, надмолекулярний, клітинний, органний, організменний
3. генетичний, молекулярний, органний, організменний
Питання 2. Які із метеопатичних реакцій за ступенем прояву відносяться до середньо виражених?
1. погане самопочуття та поганий настрій
2. болі в м'язах та суглобах, а також підвищення температури
3. гіпертонічні кризи, приступи стенокардії та астмоїдний стан
Питання 3. До підгрупи біологічних факторів входять:
1. Мікроорганізми (вірусу, бактерії тощо)
2. Макроорганізми та деякі продукти їх життєдіяльності
3. Мікроорганізми (віруси, бактерії тощо) та макроорганізми
Питання 4. Максимальний ризик, який не повинен перевищуватись, незважаючи на очікуваний результат – це
1. Знехтуваний ризик
2. Прийнятний ризик
3. Гранично – допустимий ризик
Питання 5. Небезпека – це
1. умовна гіпотетична можливість здійснення ситуації, яка може спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності.
2. створення ситуації, яка може спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності.
3. умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна спричинити шкоду людині, природному середовищу чи матеріальним цінностям.
Питання 6. Емоційні стани людини поділяються на:
1. стрес, настрій, ставлення
2. стрес, ефект, ставлення
3. стрес, настрій, афект
Питання 7. Небезпеки за сферою прояву поділяються на:
1. побутові, спортивні, виробничі
2. домашні, виробничі, дитячі, дорослі
3. прийнятні, неприйнятні, виробничі, побутові
Питання 8. Електричний струм проходячи через людський організм спричиняє такі дії:
1. токсичні, подразнюючу та електрохімічну.
2. біологічну, електрохімічну, теплову та механічну.
3. подразнюючу, біологічну, теплову та хімічну
Питання 9. Токсичні речовини – це речовини, які викликають отруєння всього організму людини.
1. так
2. ні
Питання 10. Характеристикою зорового аналізатора є ...
1. відчуття світла
2. зорове відображення дійсності
3. видимість об'єктів навколишнього середовища

9. Методи навчання

1. Методи основи джерел інформації – наочні (метод ілюстрації, показу моделей та спостереження), практичні (лабораторні, практичні та науково-дослідні роботи)
2. За ступенем активізації творчої активності – ігри, метод круглого столу та «лабіринту дій».
3. За рівнем самостійно-пізнавальної діяльності – проблемно-інформаційні, проблемно-пошукові та дослідницькі методи.
4. Інтерактивні методи – метод сценаріїв, робота в малих групах. Технології кооперативного навчання (“робота в парах”, “ротатійні (змінювані) трійки”, “два – чотири – всі разом”, “карусель”, “робота в малих групах”, “акваріум”);
5. Інтерактивні технології колективно-групового навчання (“обговорення проблеми в загальному колі”, “мікрофон”, “незакінчені речення”, “мозковий штурм”, “навчаючи – учусь”, “ажурна пилка”, “аналіз ситуації” (case-метод), “вирішення проблем”, “дерево рішень”);
6. Інтерактивні технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, “спрощене судове слухання” (суд prose), “громадські слухання”, розігрування ситуації за ролями);
7. Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань (“метод ПРЕС”, “займи позицію”, “зміни позицію”, “неперервна шкала думок” (“нескінченний ланцюжок”), дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, оцінювальна дискусія, дебати).

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль знань студентів проводиться під час проведення практичних або лабораторних чи семінарських занять з метою визначення знань про практичне застосування отриманих теоретичних знань студентів.

Проміжна атестація відбувається після вивчення студентами запланованої частини програми дисципліни та перевірка знань студентів отриманих під час навчання аудиторного і самостійного.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Успішне засвоєння студентами програмного матеріалу є успішним, якщо рейтингова оцінка здобувача становить не менше 60 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумкова оцінка складається із підсумків проміжної атестації та семетрової атестації, яка відбувається у формі семестрового заліку або екзамену.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

11. Методичне забезпечення

- 1 Електронний курс з дисципліни: Безпека праці і життєдіяльності «Безпека життєдіяльності». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1415>
- 2 Піскунова Л.Е. Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: Підручник. Київ, 2022. 396с.
- 3 Піскунова Л.Е. Робочий зошит для практичного вивчення дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2023. 110 с.

- 4 Піскунова Л.Е. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2023. 101с.
- 5 Piskunova L., Bondar V. Labor safety and vital activity for students of English groups: Workbook of course. Kyiv. 2019, 202 p.
- 6 Piskunova L. Bondar V. Labor safety and life protection: Study guide. Kyiv. 2020, 306 c.

12. Рекомендована література

Основна

1. Гороховський Є.Ю. Безпека життєдіяльності: конспект лекційдляздобувачівступеня вищої освіти бакалавра всіх напрямів підготовки. Запоріжжя: ЗНУ. 2020. 105 с.
2. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: підпучник. Київ. 2017. 456 с.
3. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. / за ред. Є.П. Желібо. Ірпінь: Ун-т державної фіскальної служби України. 2020. 256 с.
4. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / [В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 308 с.
5. Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. «Безпека життєдіяльності»: навч. посібник / Т.Є Стиценко, Г.В. Пронюк, Н.М. Сердюк, І.І. Хондак. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
6. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Електронний ресурс]: підручник для студ. спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 10,2 Мбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 267 с
7. Піскунова Л.Е, Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: [Навчально-методичний посібник] К.: ЦП «Компринт», 2019

Допоміжна

1. Кудрявицька А.М. Білько Т.О. Основи охорони праці: навч. посіб. Київ: НУБіП України, 2017. 232 с.
2. Безпека життєдіяльності: Навчально-методичний посібник. / [Укладачі: В.І. Кошель, Г.П. Сав'юк, Б.С. Дзундза] – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. – 163 с.
3. Безпека життєдіяльності: Журнали за 2017-2022 роки.

13. Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
2. Сайт Кабінету Міністрів України URL: <http://www.kmu.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
3. Сайт Ради національної безпеки і оборони України URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>. (дата звернення: 10.06.2023).
4. Сайт Міністерства охорони здоров'я України URL: <http://www.moz.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
5. Сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України URL: <http://www.menr.gov.ua>. (дата звернення: 10.06.2023).
6. Сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я URL: <https://www.who.int>. (дата звернення: 10.06.2023).